

{ asteari zeharka begira } Iñaki Altuna

Kataluniatik Euskal Herrira

Zer pentsatua ematen du Kataluniako prozesuak. Ez da kontua, halere, hango zehaztasunen inguruan eztabaidan itotzea. Xelebrea izan zen, adibidez, hemengo iruzkingileei Masek jukutria egin zuela entzutea. Bertakoak garela dirudi zenbaitetan, batzuetan CUPekoak baino CUPekogoak. Halako prozesu bat milaka kilometrora garatzen arituko balitz, orokortasunari begiratuko genioke eta sinpleki zera esango genuke: gizarte sendo bat eta lidergo politiko egoki bat dute. Bost axola bertako gorabehera eta ika-mikak. Aitor dezagun behingoz, eskema politikoak aldatzerainoko prozesua abiarazi dute Katalunian, eta horixe da Euskal Herriarentzat irakasgai garrantzitsuena. Alegia, badela ekiteko biderik. «Estatut-arekin ederki izorratu ditiztek katalan hauek» esan genuen bezalaxe, burujabetza prozesu indartsu bat egituratuz buelta eman diotela egoerari barneratu beharko genuke behingoz, oraindik ere ibilbide malkartsua izango duten arren, aldez aurretik ezer irabazia ez dagoen arren, bere horretan Euskal Herrira ekar ez daitekeen arren...

Eta halako hausnarketak hemen bertan egiten ari denari arreta eskaini beharko liokete Euskal Herrian beste egoera batera iritsi nahi dutenek. Ez dira egun asko Arnaldo Otegi berritako erabidearen gaineko irizpide sendoak eman zituela. Ez du zertan denean asmatu behar, baina aldaketa politiko eta sozialak gauzatu ahal izateko norabide argia definitu zuen: askapen prozesuak Estatuarekin akordiorik gabe egin beharko du aurrera, estrategia independentistak ardatz izan behar du eta Estatua ondorioen agenda erabiltzen ari da (blokeoa) Kataluniaren moduko prozesurik –bigarren fronte bat– irekitzea galarazteko.

Hausnarketa hauen ondotik –zenbait hedabidek arreta hor jarri dutelako eta, seguru asko, ezker abertzalean duela bost urte abiarazitako zikloak behar duen bigarren astinaldia egiteko nahikoa konbentzimendu pilatu ez dutelako oraindik– barne irakurketak hartu du garrantzia neurri batean. Ea zer-nolako autokritika egon den Otegiaren hitzetan. Ilargiari begiratu beharrean hatzari so egitea litzateke hori. Akats larria ezker abertzaleko militanten kasuan. Eztabaida nagusia ez baita barne maila-

koa. Ereindako eta sortutako aukera politiko eta sozialak askatzea dute erronka nagusi, eta horri begira egokitu beharko dituzte lehentasunak eta lan moduak.

Lerroburuak baino harago joan beharra dago, gainera. Gatazkaren ondorioen eta iturburuen artean, orain arteko banaketatik ondorioak prozesu politiko orokorrera ekartzeak zer suposatzen duen argitu beharko litzateke. Ez litzateke zuzena izango ulertzea ondorioak lehenbait lehen konpondu behar direla zioen planteamendutik independentziak konponduko duela hori dena esatera pasatzea. Ez horixe, ondorioen berehalako konponbide orokor baten faltan –adibidez, ETaren eta gobernuen arteko negoziaketak ekar zezakeena–, aurrerabide txikiena ere borrokatu behar da une oro, ekinbide politikoaren, sozialaren eta juridikoen bitartez, kartzeletan gero eta preso gutxiago egoteko, gero eta iheslari gehiago itzultzeko, torturaren errealitatea Estatuari jasangaitz egiteko... Ga-

Ondorioen berehalako konponbide orokor baten faltan –adibidez, ETaren eta gobernuen arteko negoziaketak ekar zezakeena–, aurrerabide txikiena ere borrokatu behar da une oro

tazkak halako ondorioak izatea garbiki bereizten ditu Kataluniako prozesua eta hemen egituratu beharrekoa. Ez da alde txikia. Kontuan hartu behar da, aldi berean, oinarritzko eskubide horien defentsarekin bat egiteko jende asko egon daitekeela prest, ezinbestean proiektu independentistari lotu gabe.

Estrategia independentista indartzea ez da maximalismo hutsala indartzea. Justu kontrakoa ondorioen eremuan. Urrats ausartak eman daitezke helburu txikiak lortzeko asmoz. EPPK-k aste honetan egindakoak bide horretan egingo duela aurrera pentsa daiteke. Eremu politikoan, prozesuaren dekantazio independentistak ez du erdibideko akordiorik ezereztatzen. Estatuarekin halako akordiorik ez da posible, baina bai bertako indarren artean. Ipar Euskal Herrian ikusi berri dugu, eta Nafarroan ere gerta daiteke aldaketarako aukera gailentzen bada. •

ETB ezin da digitalean ikusi Nafarroan. Beste tokietan bukatutzat emandako sistema analogikoa erabili behar da horretarako. ETB3, baina, ezta horrela ere ezin daiteke ikusi.

Luis JAUREGIALTZO | ARGAZKI PRESS

ETB-N, «NAPARTHEID»

Nafarroan ezin da ETB digitalean ikusi UPNren oztopoak direla eta

 JENDARTEA / Martxelo DIAZ ARISTIZABAL

ETB ezin da Nafarroan digitalean ikusi. Gainontzeko tokietan bukatutzat eman den sistema analogikoa erabili behar da horretarako. UPNk aitzakia ugari erabili izan ditu telebista euskaraz ikusten ez uzteko, baina Nafarroan euskal hizkuntzaren normalizazioa oztopatzeko duen interes politikoak azaltzen du argi eta garbi egoera.

Analogic» dioen botoia dator telebista pizteko urrutiko kontrol batzuetan. Orokorrean, dagoeneko ez da erabiltzen. Digitalizazioaren ostean «telebista analogikoa» desagertu egin baitzen. Baina Asterixen komiki bat izango balitz bezala, bada

lurralde bat non digitalizazioari aurre egin dioten eta sistema analogikoa oraindik ere bizirik dagoen: Nafarroa. Analogikora jo behar da behintzat telebista euskaraz ikusi nahi bada. Lurreko telebista digitalaren bitartez kate ugari ikusi daitezke Nafarroan: Tele 5, Antena 3, La Sexta, TVE, Neox, Nova, Discovery Max, FDF, eta

abar. Baita era Navarra Televisión 1 eta Navarra Televisión 2, telebista autonomikoaren «lanak» egiten dituen kate pribatua. Baina ETB1 eta ETB2 ikusteko analogikora jo behar da, sistema zaharrera. Digitalizazioak agortutzat eman behar zuen sistemara. Eta ETB3 ikusteko modu bakarra dago: autoa edo autobusa hartu eta Gipuzkoara, Biz-

kaira edo Arabara joatea. Bestela, Nafarroako haurrek marrazki bidez euskaraz ikusteko duten aukera bakarra gurasoek (edo osaba-izebek) erosten dizkieten DVDak dira. Ez dago besterik.

Hau guztia, noski, telebistaren mandoan «Analogic» dioen botoia badugu. Izan ere, telebista berriek ez dakarte jada horrelakorik, 2014an dagoeneko erabil behar ez zen sistema zelako. VHS bideoak bezala zaborrera botatzeko teknologia zen, kalitate hobearen mesedetan. Sonyk edo Samsungek ez dute Nafarroaren berri Tokion edo Seulen. Botoi famaturik ez badugu, gauza dezente zailtzen da ETB ikusteko. Telebista atzeko kableak aldatu beharko genituzke, sintonizazio berri bat egin eta dena ongi bukatzen den ala ez itxaron... Gehiegizko lana behin eta berriz emandako kamera ezkutuko saioa edo tango lehiaketa ikusteko. Traba gehiegi. Errazagoa da «¡Mira quién baila!» ikustea!

Nafarroa, beste behin, mundu mailan lurralde arraro bat izatearen arrazoa, nola ez, herrialdeko gobernuan den alderdian, UPNn, topatzen dugu. UPNren-

tzat Nafarroak Euskal Herriko gainontzeko lurraldeekin dituen loturak etetea estrategikoa da. Eta euskararen normalizazioa oztopatzea, are estrategikoagoa. Hezkuntzan zonifikazioak ekarritako arazoak adibide garbi dira. Euskaraz aritzen den telebista modu normalean ikusten ez uztea estrategia horretan kokatzen da.

HAUR TXIKIEN MODURA

EH Bilduko parlamentari Maiorga Ramirezek UPNko sortzaile izan zen Jesus Aizpunen hitzak ekartzen ditu gogora: «*Que se vea la ETB en Navarra es como meter a la zorra en el gallinero*». Hau da, ezin da onartu nafarrek gainontzeko euskal herrialdeetan gertatzen diren berriak euskaraz jasotzea, beharbada Euskal Herria delako zerbaiten parte direla ohartuko dira eta! Herritarak haur txikiak bezala tratatzen dituzte eta UPNren baitan erabakitzen da telebistaz ikusteko zer den egokia eta zer ez.

Ramirezek nabarmentzen duenez, egoeraren arrazoa politikoa da eta UPNk aitzakiak baizik ez ditu erabili, bata bestearen atze-

Nafarroako Gobernuak EA alderdia salatu zuen Erreniegan ipinitako gailuagatik. Espainiako Gobernu Ordezkaritzak Guardia Zibila bidali zuen bertara gailua prezintatzera

tik, ETB Nafarroan modu normalizatuan ikusten ez uzteko.

Eguraldiaren mapa izan da aitzakia historiko horietako bat. ETBren iragarpenetan Tafallan euria egingo zuela aurreikustea arriskutzat jo izan da gobernuaren alderdiko bulegoetatik. «Gure inguruan zer eguraldi egingo duen jakitea ere ez dute nahi», azpimarratu du Ramirezek. Arazoa Nafarroa Euskal Herriko beste herrialdeekin batera mapa berean azaltzea da. Horrek «Nafarroako erakundeei errespetu falta» erakusten diela nabarmendu izan dute behin eta berriz UPNko agintariek. Jose Iribasek eskola liburu batean ikurriñatxo bat agertzen delako piztutako erasoaldiek oinarri bera dute.

Patxi Lopez Lakuako Gobernura heldu zenean eguraldiaren maparen aitzakia desagertu egin zen. Euskal Herriko mapa kendu egin zuten eta Nafarroarekin ba-

Epaiketa ere izan zen Iruñeko Auzitegian eta 40.000 euroko isuna jarri zieten EAko kideei. Auzitegi Gorenean helegite berri bat aurkeztu du EAk eta erantzunaren zain dira alderdikideak

tera, Errioxa, Kantabria eta inguruko erkidegoak erakusten zituen jarri zuten. Tafallan euria egiten zuen edo ez jakitea ez zen jada «arriskutsua», izan ere, Comillasen edo Haron eguzkia egiten zuela ere erakusten zen jada....

UPNk erabili izan duen beste «argudio» bat ekonomikoa izan da. Nafarroako Gobernuaren arabera, 1,5 milioi euroko kostua omen du ETB Nafarroan Lurreko telebista digitalaren bidez ikusteak. Mezu horri krisiarena lotzen badiogu –«ez dago dirurik eta premiazko gaien lehentasuna eman behar zaie»– badugu jada euskarazko telebistaren norma-

lizazioan aurrera ez egiteko beste aitzakia bat.

Baina EA alderdiak hori ez zela egia frogatu zuen. Modu errazean gainera. Erreniegan gailu bat jarri zuen 2012ko urtarrilean ETB1 eta ETB2 lurreko telebista digitalaren bidez Iruñerrian ikustea bermatzeko. Operazioaren kostua: 12.000 euro. Maiorga Ramirezek azaldu zuenez, Nafarroa osoan ETB ikusteko beharrezkoak diren gailuek 40.000 euroko kostua izango lukete. Inolaz ere ez UPNk aipatutako 1,5 milioi euroak.

EAko kideak gogoratu duenez, lurreko telebista digitalarekin

egin zutena ez zen gauza berria izan. ETB jaio zenean ere errepi-kagailuak jartzeko diru bilketak egin ziren. Herri ekimenaren bultzadagatik ikusi zen ETB Nafarroan eta tradizio horri eustea erabaki zuten EAn. Bi astez, normaltasun osoz ikusi ahal izan zen ETB Iruñerrian. Ez zegoen botoi madarikatuari eman beharrik, ez zegoen kablerik aldatu beharrik: Tele 5, TVE, Antena 3, Navarra Televisión, ETB... kate guzti-guztiak bata bestearen atzetik telebistaren urrutiko kontrolean. Miraria!

GUARDIA ZIBILA ETA ISUNA

Horrelakoetan gertatu ohi denez, errepresioarekin topo egin zuten EAko kideek. Alor honetan eskumenik ez badu ere, Nafarroako Gobernuak gertatutako salatu zuen eta Espainiako Gobernu Ordezkaritzak Guardia Zibila bidali zuen Erreniegara.

«ZERTARAKO IKUSI NAHI DUZUE ETB NAFARROAN?»

ETB Nafarroan ikustea aldarrikatzen duenean argi eta garbi utzi nahi du Maiorga Ramirezek horrek ez duela esan nahi telebistaren egungo zuzendaritzari sostengua ematen diotenik. Izan ere, beste herrialdeetan ETBk jasotzen dituen kritika berberak egiten dira Nafarroan bertan ere: ETBieko programazioaren kalitate eskasa, EAJren mesedetan egiten den eduki eta tertulien kontrol politikoa, folklorismoa...

Kritikak kritika, baina, Nafarroan ETB3 ikustearen aldeko talde bat sortu da Facebook sare sozialean. Hau da, marrazki bizidunak euskaraz ikusi nahi dituzte haurrek Nafarroan ere. Informazio saioak ez dira hain erakargarriak. Doraemon eta Nobitaren abenturak ikustearen alde egiten dute, ez Africa Baetaren hanka sartzeak zuzenean jarraitzeko eskubidearen alde.

«Egia esan, zaila egiten zaigu askotan Bizkaiko, Gipuzkoako edo Arabako gure kideei ETB ikustearen aldeko kanpaina bat egiten ari garela azaltzea. Gauza asko ditu telebista horrek kritikatzeko, baina oinarritzko giza eskubide batez ari gara: telebista norberaren hizkuntzan ikusteko aukera izateaz. Gezurra badirudi ere, XXI. mendean gaudenean oinarritzko eskubide horiek aldarrikatu behar ditugu oraindik ere. Ez dugu babesten ETBren eredu edo zuzendaritza. Telebista euskaraz ikusteko eskubidea aldarrikatzen dugu», azaldu du Ramirezek.

Nafarroako umeez ez dute euskarazko marrazki bizidunak telebistan ikusteko aukerarik. THINKSTOCK

Epaiketa izan zen Iruñeko Auzitegian eta 40.000 euroko isuna jarri zieten EAko kideei.

Erabakiaren aurkako helegitea aurkeztu zuten eta afera Espainiako Auzitegi Nazionalera heldu zen. Madrilen isuna berretsi zuten irailean eta EAko kideek beste helegite bat aurkeztu zuten, Gorenean. Hor dago uneotan kasua, baina, Ramirezek nabarmentzen duenez, Estrasburgoko Giza Eskubideen Europako Auzitegira heltzeko prest daude. «Arazoa ez da guri isuna jarri izana telebista euskaraz ikusteko hartutako erabaki batengatik, hori bera ere larria izanagatik. Arazoa giza eskubide urraketa baten aurrean gaudela da. Izan ere, Estatu espainolak Hizkuntza Eskubideen Europako Gutuna sinatu du eta horrek betebeharrak batzuk suposatzen ditu. Egiten diren txosten guztietan Nafarroako Gobernuari ETB ikusteko eskatzen diote eta ez du inoiz gomendio hori bete», azaldu du Ramirezek.

Hizkuntza gutxiagotuak berpizteko komunikabideak beharrezkoak direla nabarmentzen du Eurokartak. Nafarroako Gobernuak ez du bermatu lurraldean ETB ikustea, baina ez ditu euskaraz aritzen diren gainontzeko komunikabide nafarrak ere babestu. Izan ere, diru laguntzak erroto kendu ditu.

NAVARRA TELEVISIÓN

Nafarroako Vascuencearen Legea murriztu dela salatu da behin baino gehiagotan, batez ere zonifikazioari dagokionez. Baina lege horrek berak ere euskarazko komunikabideak bultzatu behar direla dio. UPNk, ordea, nahiago izan du Nafarroako eta Europako legeak ez betetzea euskararen normalizaziorantz aurrerapausoak ematen uztea baino.

ETB Nafarroan ikusteak 1,5 milioi euroko kostua duela dio UPNk. Juxtu kopuru hori da Nafarroako Gobernuak Navarra Televisión telebistari ematen diena. Nafarroan ez dago telebista autonomiko publikorik. Horren ordez, kontzesioa eman zioten enpresa pribatu bati eta trukean 1,5 milioi euro ordaintzen diote. Gaztela eta Leonen erabili zuten sistema bera da. Parlamentuak,

ordea, ez du inolako kontrolik telebista kate horrengan, pribatua delako. «Eta gero ikusten dugu Yolanda Barcinak Cadreitan eskaintako mitina zuzenean eman zutela. Edo Adolfo Araiz EH Bilduren hautagaia elkarriketatzerakoan ETAREN logotipoa erakutsi zutela atzetik. Hori da diru publikoarekin ordaintzen ari garena», salatu du gogor Ramirezek.

Navarra Televisión eta pilota partidak emateko telebista eskubideak izan dira UPNren beste aitzakia bat. ETB Nafarroan ikusi ahal izateko, eskubideok Navarra Televisión katearekin partekatze-ko eskaera egin zion Nafarroako Gobernuak ETBri. Ez hanka ez bururik gabeko eskaera horrek afera korapilatze-ko beste helbururik ez zuela esan daiteke.

Nafarroako autogobernua eta bertako nortasunaren defentsa argudiatu izan ditu UPNk ETB oztopenatzeko. Ondoko erkidegoko telebistak ez omen du tokirik

«Navarra Directo» ETBko
saio-ko langileak, ETB
Nafarroan ikus dadin
galdegiteko egindako
agerraldian.
Jagoba MANTEROLA |
ARGAZKI PRESS

«Barcinaren Cadreita-ko mitina zuzenean ematea edo Adolfo Araiz-ek egindako elkarriketa batean ETAREN logotipoa erakustea atzetik. Hori da diru publikoarekin ordaintzen ari garena»

Teknologiak berak ere ez du jada UPNren alde egiten. Azkenaldian Movistar konpainia 40 kanal inguru dohainik ikusteko eskaintza egiten ari da Iruñean, tartean ETB1 eta ETB2

Nafarroan. Baina horren atzetik euskalfobia dagoela argi ikus daiteke, batik bat Nafarroako eskualde ugarritan Aragon Televisión ikusten dutenean «alboko erkidegoaren eskusartzearen» aurkako inolako kezarik gabe. Antzeko zerbait esan daiteke Errioxako telebista lokalak ikusten dituzten eskualdeei buruz. Horiek ez dute arazorik sortzen. ETB, euskara eta Euskal Herriko mapa dira kezkagarriak.

Garaiotan, baina, teknologiak berak ere ez du jada UPNren alde egiten. Azkenaldian Movistar konpainia Fusión kontratua kable bidez jasotzeko kanpaina egiten ari da, Iruñeko Alde Zaharrean adibidez. Eskaintza horretan telebista-ko 40 kanal inguru dohainik ikusteko aukera ematen dute. Eta tartean ETB1 eta ETB2 daude beste telebista autonomiko mordo batekin batera. Hori bai, ETB3ko marrazki bizidunak kanpo gelditzen dira beste behin.

Multiplexarena da beste aitzakia. ETB1 eta ETB2 ikusteko ez dago tokirik eremu erradioelektrikoan eta Madrilen esku dago beste multiplex bat (lau kanal) eskaintzea. Baina, bien bitartean, telebista pizten dugun bakoitzean, tramankulu arraroak saltzen dituzten edo etorkizuna asmatuko duten telefono arraroz betetako kanalak topatzen ditugu. Horientzat ez dago toki arazorik.

HARREMAN POLITIKOAK, TARTEKO

Historia hau oso zaharra da dagoeneko. Izan ere, 1996ko apirilean, Javier Otano eta Jose Antonio Ardanza Nafarroa eta Lakuako lehendakari zirela, ETB Nafarroan hartzeko akordioa sinatu zuten. Orduan ez zegoen ez digitalik ez antzekorik. Politikaren gorabeherak tarteko, baina, akordioa bete gabe geratu zen azkenean. Izan ere, Lakuan eta Nafarroan gobernuan une oro zein izan den erabakigarria izan da bai bi administrazioen arteko harremanetan bai ETBren normalizazioan ere.

Patxi Lopezek harreman ona izan zuen Miguel Sanzekin eta Yolanda Barcinarekin. Iñigo Urkullurekin ere izan dira saiakerak aferra konpontzeko, baina azken

orduan zapuztu egin dira. 2013ko azaroan Urkulluk bisita ofiziala egin zuen Iruñera. Barcinarekin bildu zen. «Errespetu instituzionala» nabarmendu zuen UPNren Gobernuak. Termino magikoa. Bi lehendakariak elkarrekin atera ziren Nafarroako Gobernuaren egoitzatik Baluarteaino joateko Pirinioetako Lan Komunitatearen bileran parte hartzeko. Argazki ugari atera zizkieten harreman berri bati hasiera emateko.

Klima berri horretan, ETBko zuzendari Maite Iturbek irtenbide posible bat jarri zuen mahai gainean 2013ko abenduan. Bat-batean hainbeste kezka eta gorabehera sortutako auzia konponbidean zen. Gauza ximplea zen: egungo sistema analogikoa digitalizatzeko prest zegoen ETB. Teknikoki posible zen eta ez zuen aparteko kosturik. Arazorik ez, beraz. Bada ez, arazoa berriro piztu zen. Maite Iturbek Nafarroako parlamentari onartu zenez, Iñigo Urkulluk berak guztia gelditzeko agindu zuen. «Ez ziguten beste arrazoirik eman. Urkulluk proiektua gelditzeko esan zuela. Besterik ez», dio Ramirezek. Eta horretan gelditu zen guztia. Konponbide politiko berri baten zain.

Erreniegan gailu bat jarri zuen EA alderdiak 2012ko urtarrilean ETB1 eta ETB2 lurreko telebista digitalaren bidez Iruñerrian normaltasunez ikus zedin. Bertaratu eta prezintatu egin zuen Guardia Zibilak. Iñigo URIZ | ARGAZKI PRESS

Burka erantzi

Koldo Sagasti

Iragan astean beste eraso arrazista batek hautsak harrotu zituen Gasteizen.

Oraingoan autobus gidari batek garraio publikoan sartzeari debekatu zion emakume bati, itxuraz, burka zeramalakoa. Egiaztatzeke dago benetan hala ote zen, edo beste buruzapi motaren bat ote zen langilearen kezka. Eta egiaztatzeke dago autobus konpainiek non zehazten duten bidaia-riek erabili beharreko janzkera. Hori gutxi balitz, gerora jakin da gidariak sinadura bilketa jarri zuela abian erabiltzaileen artean, oro har, buru zapia daramaten emakume musulmanei autobus publikoetan sartzeari debekatzeko.

Aste berean, Gasteizen, Brigitte Vasallo kazetari eta idazleak islamofobia eta generoaren inguruko ikastaroa eman zuen. Bertan salatu zuenez emakumeak dira musulmanen aurkako ezinikusia eta mesfidantza gehien pairatzen dituztenak, babesgabeenak eta erasotzeko errazena direlako. Adituaren esanetan, gorroto horren gako identitate zuri-europar mende baldar komun bat eraikitzeke beharrean dago. Europako identitate anitzak batzen dituen komuneko ezaugarriarik ezean, arrotzarekiko oposizioagatik eraikitzen dugu gurea. Eta bestea, are-ria, musulmana da. Musulmanak ordezkatzeko dituen aurreiritziei kontrajarriz eraikitzen ditugu gure komuneko ustezko baloreak.

Aurrejuzgu horiek egiaztatzen dituzten zantzurik ezean, zenbait edozer sinesteko prest dago. Horrexegatik, hain zuzen, dauka hainbesteko oihartzuna Javier Marotoren kanpaina arrazistak. Bere adierazpen xenofoboak egiaztatzen dituzten daturik gabe ere, sinetsi nahi dituenak itsu-itsu sinesten dituelako. Autobuseko pasadizoak Rosa Parks ekintzaile beltzarena gogorarazi dit. Orduan garraio publikoan ezarritako salbuespen neurriak izan ziren matxinada zibila piztu zuen txinparta. Akaso heldu da garaia gure aurreiritzien burka erantzi eta autobusak hartzeko. •

Pello & KATIXA

inbiri sanaa

iRRITZIA:

Ainara
AZPIAZU
'AXPI'

PARTE HARTZEA

Herritarren eskubideetan eta gobernatzeko ereduan sakontzeko apustua

Parte hartzea herri programetan ageri den promesa bat baino askoz gehiago izan daiteke. Horretan tematua

dago bederen Arantza Ruiz de Larrinaga Gipuzkoako Foru Aldundiko Herritarren Partaide-tzako zuzendaria eta horren aldeko apustu irmoa egin du azken hiru urteotan.

Aldundiak 2010eko uztailean onartu zuen Gipuzkoako lehen-dabiziko Herritarren Partaide-tzarako Foru Araua. Asmoak pa-peraren gainean zirriborratu zituztenik apenas lau urte pasa ez badira ere, herritarren esku utzi berri dute Foru Aldundiko arduradunek izaera estrategiko-ko azpiegitura baten gaineko erabakimena. Izan ere, Zestoako herritarrek izango dute materia bizigabearen biltegia Osinbel-tzeko harrobian jartzearen inguru-ko azken hitza. Ez da Gipuzko-ako Aldundiak egiten duen lehen kontsulta, baina, aldiz, bai estrategikotzat jotako azpiegitu-ra baten gaineko estreinakoa.

IBILTZEN IKASI

Igandean, parte hartze ariketa ikusgarri batean kataluniarrek euren etorkizuna nola erabakitzen zuten bertatik bertara ikusi zuen Ruiz de Larrinagak. Bestondoan hartu gaitu, oraindik ere Bartzelonatik ekarritako ilusioa eta irakaspenak zorrotik atera gabe. Zestoako kontsulta dagoeneko abian den parte hartze prozesu baten barneko beste urrats bat izango dela nabarmendu du Herritarren Partaide-tzako zuzendariak, eta datorren urte eta legegintzaldian egingo dela aurreratu digu. Ruiz de Larrinaga pozarren da herri galdeketarekin, baita Zestoako Udala eta bertako herritarrak ere.

Erakundeen zereginak eta proiektuak erabakitzeko tenorean herritarrek eragiteko gaitasuna izatea sustatu nahi izan du Arantza Ruiz de Larrinagak zuzentzen duen zuzendaritzak. Eta ez dira gutxi izan ibilbide horretan ematea egokitu zaizkion urratsak. Foru Araua onartu eta urtebetera, 2011n, hartu zuen kargua. Gogoan duen moduan,

 POLITIKA / oihana.llorente@gaur8.info

Erakundeen zereginetan eta proiektuak erabakitzeko tenorean herritarrek eragiteko gaitasuna izatea sustatu nahi du parte hartzeak. Gipuzkoako Foru Aldundia horretan saiatu da legegintzaldi osoan eta orain, Zestoan, herritarren esku utzi du izaera estrategikoa duen azpiegitura baten gaineko erabakimena.

arauak gauzak egiteko aukera eskaintzen zien arren, «dena egiteke» zegoen. Bertigorik gabe igerilekura salto egin eta igeri egiten ikasi dute, erakundearen barneko uretan, baina baita, noski, herritarrekin batera partekatutako itsasoan ere.

Ordura arteko herritarren partaidetzarako bulegoa itxi eta aahaldun nagusiaren kabinetear-

ren barruan zeharkako izaera duen zuzendaritza osatu zuten, parte hartzeari erakundearen organigraman balio erantsia eskainiz. Eta, egin nahi zutenaren gainean eztabaidatzean baino, egitean jarri dute arreta. «Parte hartzearen kultura zabaldu asmoz, gipuzkoarrentzat parte hartzeko aukerak eta esparruak sortzen jarri dugu indarra, eta

Gipuzkoako Foru Aldundia herriz herri ibili da herritarren iritzia biltzen. Irudian, Asteasura bertaratu ziren eguna.
GAUR8

proiektu esanguratsuenetan zentratzeko apustua egin dugu», laburbildu digu hitz gutxitan.

Parte hartzearen bidea ibiltzen hasi orduko, Gipuzkoako udalek eta Aldundiak eskutik hartuta aritzeko topalekuaren beharra sentitu zuten. «Parte hartzearen arloa nahiko berria zen orduan, ez zegoen apenas ez teknikari espezializaturik ez egiturarik. Hortaz, bidea elkarrekin ibiltzeko helburuz osatu genuen Herritarrekin Sarea», ekarri du gogora Ruiz de Larrinagak. Aldundiaren eta 77 udaletako hautetsi eta teknikarien arteko lankidetzari esker osatu zuten herritarren partaidetza sakondu eta sustatu nahi zuen sarea. «Trebakuntza elkarrekin egin dugu, eta beharrezkoa genuen materiala ere elkarrekin ekoitzi dugu. Finean, trebatzeko eta aritzeko espazio kolektibo bat osatu dugu», dio. Sarearen baitan herriaren taimainaren araberako lantaldeak

«Parte hartzearen arloa nahiko berria zen orduan, ez zegoen apenas ez teknikari espezializaturik ez egiturarik. Hortaz, bidea elkarrekin ibiltzeko helburuz osatu genuen Herritarrekin Sarea»

daude, ezaugarri antzekoak dituzten herriek elkarrengandik ikas dezaten.

2012an martxan jarri zenetik bortzehundik gora partaidetza prozesu jarri dituzte abian. Gehienak herri mailan, baina ez dira gutxi izan Aldundiak berak martxan ipinitakoak. Amaitzearen den garraio publikoaren gainekoa da horietako bat. Mimos di-seinatutakoa izan da, eta, Ruiz de Larrinagak nabarmendu bezala, herritarren parte hartzea «lehen segundotik» hartu da aintzat. «Askotan politika bat definitu, txosten bat egin eta horren gainean eskatzen ditugu ekarpenak. Abiapuntua erakundean dago eta herritarren eragiteko gaitasuna txikiagoa da horrela. Autobus zerbitzua zehazterako orduan, herritarrekin egon gara lehendabizi, haiek egin dute lehen ebaluazioa, eta, jarraian, horretan oinarrituta egin dute teknikariek aurreproiektua», zehaztu digu. Aurreproiektua eskuetan bigarren itzuli bat egin dute eskualdeetara, eta, bertan ere, teknikoei hartu-eman zuzenean, aldaketak egiteko parada izan dute berriz herritarrek. Orainxe, urtebete inguruko prozesu baten ostean, emaitzak aurkezten ari dira eskualdez eskualde.

INBERTSIOA HANDITZEKO PREST

Ilusioz azaltzen ditu Ruiz de Larrinagak proiektu honen gora-beherak. Bertan parte hartu duten 4.500 herritarren iritzia kontuan hartzeko, garraio publikoan inbertitzea aurreikusita zuten dirua dezente handitu behar izan dutela ere gaineratu du. «Herritarrek izan duten eragiteko gaitasuna oso handia izan da. Hasteko, ez zegoen eztabaida baldintzatuko zuen aurreproiekturik, eta dirua ez da muga izan. Partaidetza prozesua abiatzerakoan ziur geunden seguruenera inbertsio handiagoa exijituko zitzaigula, eta prest ginen horretarako», dio harro.

Aurrekontu parte hartzaileak ere izan dira Gipuzkoaren marka, 25 herri bakoitzeko gehiagok jarri izan dute eta urteotan partaidetza mekanismoren bat abian urteko zenbakiak borobiltzeko ariketa horretan. Herrial-

«Autobus zerbitzua zehazterako orduan, herritarrekin egon gara lehendabizi, haiek egin dute lehen ebaluazioa, eta, jarraian, horretan oinarrituta egin dute teknikariek aurreproiektua»

Arantza Ruiz de Larrinaga. Andoni CANELLADA | ARGAZKI PRESS

UME ZEIN HELDU, ERAIKIN BATEN GEROA ERABAKITZEN SEGURAN

1982. urteaz geroztik, postetxea eta komun publikoak barne hartzen dituen Errebote eraikina dago Segurako herriko plazaren aldamenean. Erabilpen eskasagatik itxita daude komunak, eta jardunerako baldintza egokiak ez zirelako lekuz aldatu dute postaria bera ere. Dagozkion funtzioak ez ditu betetzen, beraz, eraikinak. Gainera, eraikinaren itxura bera ere ez da segurarren gustukoa. «Ahoz aho eraikin kritikatu izan da oso, estetikoki ez baita txukuna», azaldu du Eluska Gerriko alkateak.

Bolo-bolo zebilen iritziari zifra ipini eta eraikinaren geroa modu kolektiboan erabakitzeko parte hartze prozesua martxan jartzea deliberatu zuen Udalak. Herriko plazako erabiltzaile dinamikoan umeak izaki, haiei ere hitza eta erabakia ematea otu zitzaion. Eskolan zein herrian egindako informazio prozesu baten ostean, maiatzaren 18an hautestontziak ipini eta 6 urtetik gorako herritarrek izan zuten bozkatzeko aukera. 1.500 biztanle inguru ditu Segurak eta horietatik 519k eman zuten boza. Herritarren %92k eraikina botatzeari eman zioten babesa, 36 segurarrek egin zuten eraikina txukuntzearen alde eta hiruk zuziz bozkatu zuten.

Pozarren dago Gerriko bai prozesuarekin bai emaitzekin, bereziki hiru boto zuri horiek: «Alde bateko ala besteko iritzia izan gabe, parte hartzea baloratu dute». Umeek bozkatzekoan zuten ilusioa ere gogora ekarri du. Alkatearen ustez, «parte

hartu eta bozkatzeko ohitura txertatzen lagundu dugu, eta, noski, eurak aintzat hartu ditugu».

Prozesuan zehar goizez zein arratsalde bilerak antolatu zituzten, bai euskaraz bai gaztelaraz ere. Eta datu kualitatiboez harago, eraikinak eragiten duen jarrera ezagutzeko, parkean, merkatuan ala zahar egoitzan iritziak biltzen egon dira. Herri kaskoko eraikina izanik, Errebotearen

gaineko erabakiak Lakuako Gobernuak hartzen ditu, eta, hala, baimendutako esku hartzeen artean, erreforma eta birgaitzea baino ez dira agertzen. Udalak, orain, herri kontsultako emaitzak helarazi eta aukera horien artean eraustea bera ere jasotzea aldarrikatu du. Erantzunaren zain dira oraindik, baina, azkenean, «beti herritarren ahotan ibili den gai baten irtenbidea bidean jarri» dutelakoan da Gerriko.

Hiru herritarretatik batek parte hartu zuen pasa den maiatzeko Segurako galdeketa. GAUR8

Igeldon, joan den azaroko herri galdeketa-
ren emaitzak ospatzen. Gorka RUBIO | ARGAZKI PRESS

garrantzitsuena dela defendatu du, eta, beraz, egoki deritzo aurrekontua prestatzeko lanetan herritarren parte hartzea sustatzea. «Estrategikoak eta garrantzitsuak diren gaiak jarri nahi ditugu herritarren eskura», dio ziurtasunez.

ERAKUNDEAN, IRAULTZA

Aurrekontu parte hartzaileek erakunde barnean «iraultza» eragin dutelakoan dago zuzendaria: «Logika zeharo aldatu da. Lehen Aldundiak erabakitzen zuen zer eta nola gastatu. Orain, aldiz, herritarrek eurek erabakitzen dute 500.000 euro horiek zertan inbertitu eta Aldundiak diru hori bai ala bai gorde eta euren erabakia errespetatu behar du».

Parte hartzearen kultura hedatzen ari dela ziur da. Martxan ipini diren partaidetza prozesuen kopuruagatik bakarrik asko eta asko dira haietan parte hartu duten gipuzkoarrak. «Hondakinen kudeaketaren inguruan hogeitaz herritan egin diren ariketetan 18.000 biztanlek hartu dute parte, beste 4.500 lagunek garraio publikoa diseinatu dute, eta, une honetan, 80 prozesu baino gehiago daude martxan», laburbildu du.

Zenbakiak begiratu baino, aldiz, prozesuaren nolakotasunei erreparatzeko gomendioa ere egin digu. «Taldeak anitzak badira, adin, zonalde edo sexu desberdinetakoak biltzeko balio badute, oso interesgarriak dira», dio sarri ahaztutako alde kualitatiboa nabarmendu guran.

Ruiz de Larrinagarentzat garrantzitsuena prozesuak irekiak izatea da, nahi duen orok ateak zabal-zabalik aurkitzea, alegia. «Lehen aurrez hautatutako herritarrek hartzen zuten parte bakarririk, eta hori oso elitista da. Parte hartzea sustatzen saiatzen gara gu, eta herritarrek benetan eragin dezaten nahi dugu. Horretarako prozesuaren une bakoitza zaintzen ahalegintzen gara», dio.

Zuzendariaren arabera, gainera, eragitea da errepikatzeko gakoa. «Prozesuaren emaitza itzuli eta jendearen iritzia kontuan hartzen dugula ikusten dutenean, eskaintako denbora eta ahaleginak zerbaitetarako balio izan duela ikusten dute. Gustura geratuz gero, errazago hurbildu dira hurrengo ariketara», gaineratu du.

Asko dira ia lau urteotan aurrera eramandako parte hartze prozesuak; bat aukeratzekotan, baina, orain urtebete Igeldon egin zen herri galdeketa hautatuko luke. «Oso prozesu interesgarria izan zen, herri galdeketa prozesu oso bati eman baitzion amaiera. Prozesurik gabeko galdeketa, eraldaketa ikuspegi batetik behintzat, ez du-eta zentzurik. Diseinua ere, ederra izan zen. Hasieratik amaierara arte bertako Herri Kontseiluarekin adostu genuen-eta», zehaztu du.

Kontsulta egunean Igeldora bertaratu zen Ruiz de Larrinaga eta ez du ahortzi bertan senti-

Aurrekontu parte hartzaileak ere izan dira Gipuzkoaren marka, 25 herrik baino gehiagok jarri dute-eta partaidetza mekanismoren bat abian urteko zenbakiak borobiltzeko ariketan

«Taldeak anitzak badira, adin, zonalde edo sexu desberdinetakoak biltzeko balio badute, oso interesgarriak dira», dio Ruiz de Larrinagak sarri ahaztutako alde kualitatiboa nabarmendu guran

PORTO ALEGRE ETA KERALAN IKASITAKOA ALTZOAN

Azken bi hamarkadotan munduko beste zenbait herrialdetan ere herritarren partaidetzarako tarteak ireki diren arren, 1989. urtea eta Brasil dira partaidetzaren erreferente nagusiak. 1988ko hauteskundeetan PT Brasilgo Langileen Alderdiak 36 udalerritan hauteskundeak irabazi ondoren, ireki ziren aurrekontuak egiteko partaidetza prozesuak. Herritar orori irekitako prozesuak izatez gain, hiru elementu berritzaile zituen egitasmoak: hartutako erabakiak lotesleak ziren, lan esparru guztiak osotasunean jorratzen ziren, eta ikuspegi eraldatzaile batek gidatzen zuen prozedura. Hiru ezaugarriok desberdin egin zuten Porto Alegren abiatutako prozesu hura.

Esperientzi hori oinarri diseinatu dituzte Gipuzkoako aurrekontu parte hartzaileak, baina euren trebakuntzan Indiara ere joan ziren pasaden udaberrian, Kerala zehazki. Orain dela hamazortzi urte abiatu zuten Indiako estatu horretan deszentralizazioa, eta parte hartzearen mundu mailako eredu bihurtu da geroztik. Erakundeek jendarte zibilarekin duten lankidetzak estua eta trebakuntza dira bertako ereduaren oinarri nagusiak. Gipuzkoarrek Marta Harnecker aditu txiletarra lagun izan zuten Kerala bidaian, eta, hain zuzen, esperientzia hari buruzko liburua prestatzen dabil orain.

tzen zen ilusioa. «Itziarren ere berdina sentitu nuen ondoren. Badira Gipuzkoan urte askoan egoki kudeatu ez eta frustrazio handia eragin duten hainbat gai. Hura ere sumatzen zen Igeldon eta behingoagatik entzunak sentitu zirela uste dut. Haien erabakiak, gainera, erabat baldintzatu zuen Aldundiaren ondorengo jarrrera», ekarri du gogora.

Parte hartzearen oinarri-oinarrian herritarrek duten eskubidea dago Ruiz de Larrinagaren begietara. Jakin badaki herritarren nahiak entzunez eta modu deszentralizatuan gobernatuta, erabakiak eraginkorrak direla. Zin egin digu, baina, ikuspegi funtzionala ez dela bere politikan gidari. «Noski, gobernatu ere hobeto gobernatzen da horrela, baina ikuspegi motza litzateke hori. Demokrazia demokratizatzea da gure helburua», gaineratu du.

Ustelkeriak eta krisiak eztanda egin duten garaiotan, parte hartzea modu kosmetikoan erabiltzen dela ere ohartuta dago. Hala jokatzeko dutenek, baina, parte hartzea diskurtsoan besterik ez dutela erabiltzen deritzo Herritarren Partaidetzako zuzendariak.

«NORK DIO ERRAZA IZANGO DELA?»

Ez da erraza Gipuzkoako Foru Aldundia bezalako erakunde bat moldatu eta urteetako inertziak aldatzea. «Ez herritarrek, ez teknikariak, ezta ordezkari politikoak ere ez gaude horretarako prestaketa, baina nork esan zuen erraza izango zela?», itaundu du barrez. Borondate politiko argiak edozer egiten du posible. Hala deritzo bederen Ruiz de Larrinagak, eta poliki-poliki trebatzen eta ikasten joan direla nabarmendu du. «Modu planifikatuagoan aritzen gara orain, metodologiari garrantzia emanez. Praktikarekin asko ikasi dugu», dio segurtasunez.

Erakunde barruan ere aldaketa franko egin dituzte, departamentu orotan partaidetza aintzat hartua izan dadin. Laster, gainera, parte hartzerako lantaldea osatuko dute. «Eskerrak igerilekura salto egin eta igeri egiten hasi ginela. Izan ere, baldintzak eduki arte itxaron izan bagenu, legeintzaldia agurtuko genuke deus egin gabe», dio ironiaz.